

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

МІКУЛА Н.А.

**ПІДПРИЄМНИЦТВО В ТРАНСКОРДОННОМУ
ПРОСТОРИ УКРАЇНИ**

ПОСІБНИК

**Видавництво "Магнолія 2006"
Львів**

ПОСІБНИК

Підприємництво в транскордонному просторі України

Видавництво "Магнолія 2006"
Львів

УДК 339.5
М 57

Відтворення цієї книжки або будь-якої її частини заборонено без письмової згоди видавництва. Будь-які спроби порушення авторських прав будуть переслідуватися у судовому порядку.

Затверджено Вченою радою Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту

Автори:

МІКУЛА Н.А., доктор економічних наук, професор, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Рецензенти:

Коваль Людмила Миколаївна, доктор економічних наук, доцент, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Борщевський Віктор Валентинович, доктор економічних наук, доцент, Український католицький університет

Посібник «Підприємництво в транскордонному просторі України». Мікула Н.А., Хмельницький, видавництво «Магнолія-2006» - 344 с.

Анотація: Згаданий посібник представляє комплексне бачення явища, яким є підприємництво у транскордонному просторі, що разом із розумінням філософії транскордонного співробітництва має забезпечити сталий розвиток та конкурентоспроможність українських прикордонних регіонів. Основний акцент зроблений на функціонуванні транскордонних ринків.

В Посібнику пропонується понятійний апарат транскордонного співробітництва та транскордонного простору, транскордонних ринків, а також специфіки підприємництва у прикордонні. Висвітлені особливості транскордонних ринків і умови їх функціонування в Україні та за кордоном.

До посібника включено основні законодавчі документи, у т.ч. Ради Європи та ЄС, кращі практики України та інших європейських країн з питань розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів (об'єднань єврорегіонального співробітництва) як основних координуючих структур. Посилення ролі єврорегіонів у процесі транскордонного співробітництва полягає в тому, що вони можуть і повинні стати ключовою ланкою у підтриманні контактів між відповідними органами державної влади та органами місцевого самоврядування з питань вироблення спільних стратегій розвитку, ініціюванні різноманітних проектів, зокрема, нових форм транскордонного співробітництва (ЄУТС, транскордонних кластерів, партнерств, промислових зон тощо) реалізація яких відповідатиме пріоритетам розвитку українських регіонів.

Підготовка навчального модуля з питань підприємництва у транскордонному просторі, який також увійшов до цього посібника та має бути впроваджений у закладах вищої освіти України, має надзвичайно важливе значення для кадрового забезпечення розвитку транскордонного співробітництва як інноваційного інструменту в реалізації державної регіональної політики в Україні.

Для державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування, науковців, студентів, а також широкого кола громадян, які цікавляться питаннями транскордонного співробітництва та особливостями життєдіяльності у прикордонні.

ISBN 978-617-574-160-3

© Мікула Н.А.
© «Магнолія – 2006»

Зміст

ЗМІСТ.....	4
ВСТУП.....	6
I. ЩО ВИВЧАЄ ТЕОРІЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА?	8
1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕОРІЇ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	9
1.1. <i>Поняття транскордонного та прикордонного регіонів</i>	10
1.2. <i>Поняття транскордонного простору</i>	15
1.3. <i>Сутність транскордонного співробітництва</i>	18
1.4. <i>Поняття транскордонних ринків</i>	31
1.5. <i>Підприємництво на транскордонних ринках</i>	33
1.6. <i>Транскордонний ринок товарів</i>	35
1.7. <i>Транскордонний ринок праці</i>	44
1.8. <i>Транскордонний ринок послуг</i>	46
II. ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННИХ РИНКІВ	52
2.1. <i>Транскордонні ринки товарів</i>	52
2.2. <i>Транскордонні ринки праці ЄС, їх інфраструктурне забезпечення та методи дослідження</i>	55
2.3. <i>Транскордонні ринки послуг ЄС</i>	62
III. РІВЕНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННИХ РИНКІВ	65
3.1. <i>Прикордонна торгівля</i>	68
IV. НЕФОРМАЛЬНЕ ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ РИНКІВ УКРАЇНИ	73
V. ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ І МЕЖІ ТРАНСКОРДОННОГО РИНКУ	81
5.1. <i>Трансакційні витрати як критерій ефективності ринку</i>	82
5.2. <i>Удосконалена модель конкуренції на транскордонному ринку</i>	84
VI. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОЦІНКИ КОН'ЮНКТУРИ ТРАНСКОРДОННИХ РИНКІВ	93
VII. ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	100
VIII. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	107
8.1. <i>Управління та координація політики транскордонного співробітництва на національному та регіональному рівнях в Україні</i>	107
8.2. <i>Організаційні форми транскордонного співробітництва</i>	117
IX. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ПІДПРИЄМНИЦТВО У ТРАНСКОРДОННОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ»	169
1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН З ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО У ТРАНСКОРДОННОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ»	172
2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО У ТРАНСКОРДОННОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ» ЗА ТЕМАМИ	173
3. ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ТКС	176
4. ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	179

5. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З КУРСУ «ПІДПРИЄМНИЦТВО У ТРАНСКОРДОННОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ»	181
6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА. ЛІТЕРАТУРА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	184
ЛІТЕРАТУРА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ	204
A. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ЄВРОРЕГІОНІВ	211
«КАРПАТКСЬКИЙ ЄВРОРЕГІОН»	211
ЄВРОРЕГІОН «БУГ»	226
ЄВРОРЕГІОН «НИЖНІЙ ДУНАЙ»	237
ЄВРОРЕГІОН «ВЕРХНІЙ ПРУТ»	252
ЄВРОРЕГІОН «ДНІПРО»	268
ЄВРОРЕГІОН «ЯРОСЛАВНА»	278
ЄВРОРЕГІОН «СЛОБОЖАНЩИНА»	290
ЧОРНОМОРСЬКИЙ ЄВРОРЕГІОН	299
ЄВРОРЕГІОН «ДОНБАС»	319
ЄВРОРЕГІОН «ДНІСТЕР»	330
ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ	338

Вступ

Прикордонні території завжди були об'єктом регіональних політик окремих країн і спільної регіональної політики ЄС з огляду на особливості життєдіяльності мешканців, суб'єктів господарювання, великого як позитивного, так і негативного впливу суміжних територій сусідніх держав, наявності кордону і пов'язаної інфраструктури тощо. З боку Європейського Союзу та Ради Європи здійснюються планомірні заходи для створення «Європи без роз'єднуючих кордонів», забезпечення «територіального вирівнювання» між регіонами з метою зменшення диспропорцій у їх розвитку. На підтвердження особливого значення такої політики та віднесення пов'язаних із її реалізацією завдань до числа пріоритетних було розроблено низку важливих правових інструментів, які застосовуються для підтримки розвитку прикордонних територій, насамперед, шляхом активізації транскордонного співробітництва, а саме: Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво між територіальними владами або громадами та три додаткові Протоколи до неї, Регламент Європейського Парламенту та Ради 1082/2006 про Європейські угруповання з міжтериторіального співробітництва (EGTC) від 5 липня 2006 р. тощо.

Перед українським суспільством життя ставить нові виклики зовнішнього і внутрішнього походження, які у своїй сукупності спричиняють різку диференціацію українських регіонів, в першу чергу, за інтегральним показником, яким є показник рівня людського розвитку. Така диференціація спричинює соціальну напруженість і веде до наростання відчуженості між громадами та регіонами, а також зумовлює відтік ресурсів у більш продуктивне середовище. Все це становить загрозу національній безпеці української держави.

Важливим кроком для виходу із такого становища є використання потенціалу транскордонного співробітництва як інноваційного інструменту державної регіональної політики України і недооцінка якого, зокрема, вже зумовила втрату частини власних територій.

Слід однак зазначити, що для України як молодій державі регіональна політика, транскордонне співробітництво були новими напрямками економічної

політики держави і довгий час їм не надавалося необхідного значення.

Незважаючи на те, що 77% території України є прикордонними, прийнято Закон України «Про транскордонне співробітництво», ратифіковані міжнародні конвенції, прийняті відповідні Державні програми і інше - ефективність використання інституту транскордонного співробітництва і надалі залишається досить низькою. Насамперед, це зумовлено низькою кваліфікацією фахівців всіх рівнів управління – від локального до державного, однобічним, переважно за рахунок отриманого практичного досвіду від діяльності сусідів, а не професійної підготовки фахівців у цій сфері діяльності, і, в цілому, недостатньої поінформованості населення України щодо можливостей транскордонного співробітництва. Недосконалість розвитку механізмів співпраці, наявність корупційних схем при перетині кордону і інші бар'єри гальмують формування ефективних підприємницьких структур у транскордонному просторі, які, однак, успішно функціонують в інших країнах. Все це вимагає нового погляду на організацію життєдіяльності у прикордонні.

У зв'язку з цим підготовка посібника з питань розвитку підприємництва у транскордонному просторі України, поруч з іншими посібниками у цій сфері, має надзвичайно важливе значення для подальшого розвитку транскордонного співробітництва як інноваційного інструменту в реалізації державної регіональної політики в Україні.

Представлений посібник має на меті дати можливість бажаючим ознайомитися з сутністю транскордонного співробітництва, яке розвивається в специфічному територіально-суспільному утворенні – транскордонному регіоні, в межах якого функціонують транскордонні ринки, і яке поширює діяльність суб'єктів господарювання і підприємництва на транскордонний простір.

Навчальне видання

Мікула Надія Анатоліївна

**ПІДПРИЄМНИЦТВО В
ТРАНСКОРДОННОМУ
ПРОСТОРИ УКРАЇНИ**

ПОСІБНИК

Формат 60×84/16
Умовн. друк. арк. 19,99
Гарнітура Таймс Нью Роман

ПП «Магнолія 2006»
м.Львів-53, Україна, тел.(050)370-19-57
e-mail: magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
До Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавництва «Магнолія 2006»